

DZIENNIK POLSKI

wychodzi codziennie niewyłączając niedziel i świąt o 8. rano.

Redakcja „Dziennika Polskiego” Plac Marjacki liczb 6 i 7.
 Płatność wynosi we Lwowie rocznie 18 zł. — półrocznie 9 zł. — kwartalnie 4 zł. 50 ct. — miesięcznie 1 zł. 50 ct.
 Z przesyłką pocztową w państwie austriackim, rocznie 24 zł. — półrocznie 12 zł. — kwartalnie 6 zł. — miesięcznie 2 zł.
 Z przesyłką pocztową na granicę 40 całych Niemiec rocznie 50 marek — kwartalnie 13 marek 50 gr. do Francji, Anglii, Włoch i Szwajcarii rocznie 80 franków — kwartalnie 20 franków.

Numer kosztuje 6 centów.

Rękopisów redakcja nie zwraca. Telefon Redakcji 171.

Przedpłatę i ogłoszenia przy

Biuro Administracji „Dziennika Polskiego” liczb 6 i 7 w domu pana pp. Hasenstein et Vogler (Obecnie H. Schalek; A. Oppel; Rudolf Frankfurter Kolonji: Hasenstein i Danbe; w Hamburgu; Karoly et L. szawie. Reichman i Frenkler. W Paryżu Rue des saints Perds 31.
 Ogłoszenia przyjmują się za opłatą 6 centów od wiersza drobnym drukiem (petit).
 Prywatna Korespondencja i nekrologi 10 ct. od wiersza.
 Drobne ogłoszenia 1 1/2, centów od wiersza. Pomieszczenia sklepy po 1 ct. od wiersza.
 Reklamy w rubryce Nadesłane 20 ct. od wiersza

1891.

Lwów 8. stycznia.

V.

Polityka zewnętrzna monarchji austro-węgierskiej, w ogólnym kierunku zmiany nie doznała. Ogólne kontury konstelacji mocarstw europejskich, które się już oddawna rysowały, wysąpiły w roku ubiegłym jaśniej, wyraźniej i dobitniej, z natury rzeczy więc wynika, że i polityka austro-węgierska, na szlakach dawniej za znaczących, śmiałej i pewniej musiła wystąpić. Odnosi się to naturalnie w pierwszym rzędzie do stosunku monarchji do mocarstw sprzymierzonych. S. Jusz środkowo-europejski stoi na straży pokoju i właśnie dla tego zwraca swe ostrze z jednej strony przeciw Rosji, z drugiej przeciw Francji. Skoro między temi mocarstwami nastąpiło w ostatnim roku serdeczne zbliżenie, które doprowadziło prawie do formalnego przymierza, więc z logiczną konsekwencją wynika stąd, że węzły, łączące trzy mocarstwa środkowo-europejskie, musiały się jeszcze bardziej zacieśnić. W polityce nie szuka się uczuć — rozstrzyga tu wyłącznie interes. Twórcy przymierza potrójnego nie mieli z pewnością względu na sympatje, lub antypatje narodowe, nie liczyli się z względami na uczucia szczeperowe i zawarli sojusz, bo im się zdawało, że interes polityczny połączonych mocarstw tego wymaga. Uznajemy to stanowisko w zupełności i godzimy się na nie — jak długo mamy gwarancje, że sojusznicy w danym wypadku i w razie potrzeby dotrzymają przysięgę na się zobowiązani. Złazny kanclerz wydawał nam się sojusznikiem podejrzany i dla tego nie wierzyliśmy mu: „uczucie” jego faktorstwo traciło zawsze sobkowstwem, jego następcą wydaje się uczciwym i dla tego sądzimy, że odnowienie potrójnego przymierza jest dzisiaj dla monarchji austro-węgierskiej z korzyścią; dla tego godzimy się z tem, aby węzły polityczne, łączące trzy mocarstwa środkowej Europy zostały wzmacnione węzłami ekonomicznymi, za pośrednictwem traktatów handlowych.

Pod względem międzynarodowym będą niezawodnie owe traktaty jednym z najdonioślejszych wypadków ubiegłego roku, inaugurują bowiem pod względem ekonomicznym i handlowym nową erę. Dotychczasowa próba z wojnami i cłowami, bez względu na wzajemne stosunki polityczne, do pomyślnych nie doprowadziła rezultatów. Książę Bismark gdy był u steru, jednym z głównych był reprezentantem bezwzględnej otaczania się murami celnymi i dzisiaj jeszcze swoim zasadom agrarnym pozostał wiernym. Opinia publiczna innym jednak dzisiaj hołduje zasądom. Nie zwyciężyła wprawdzie bezwzględna zasada wolnego handlu, ale zwraca się ona do traktatów handlowych. Po traktatach dzisiaj zawartych, nastąpią traktaty z innymi państwami.

Ze skutkiem traktatów, przez przeważną część parlamentów już zatwierdzonych, zwiększy się także gwarancje ogólne pokoju europejskiego, temu zapewne nikt nie zechce zaprzeczyć. Myśliliby się jednak każdy, toby z tego chciał wnosić, że ogólna sytuacja europejska była w roku ubiegłym pokojowa, że tem samym ze spokojem możemy spoglądać w przyszłość. Wystarczy sobie przypomnieć obrady delegacji wspólnych we Wiedniu, aby sobie przypomniał, do jak wysokiego stopnia nerwy opinji publicznej są rozstrojne, jak mało potrzeba, aby je wyprowadzić z równowagi. Przemówienie cesarza na przyjęciu delegacji wspólnych skłonało wale wyrażnie, że jest jeszcze w międzynarodowej

polityce wiele kwestyj niezakończonych, że do ochrony zagrożonego pokoju europejskiego konieczną jest rzeczą, nie ustawać w powiększaniu i wzmacnianiu naszej sily zbrojnej. Musi istnieć w sytuacji europejskiej, mimo pokojowych usiłowań dyplomacji mocarstw sprzymierzonych, być coś bardzo groźnego, skoro z ust monarchji, którego lojalne usposobienie pokojowe żadnej chyba dla nikogo nie pozostawia wątpliwości, tego rodzaju padają słowa. Zrozumiała je też opinia publiczna i bez szanowania zgodziła się z uchwaleniem przez delegacje wspólne podwyższeniem budżetu wojennego. Było ono co prawda nie znaczne, ale wiadomo, jakim to zawdzięczyć należy okolicznościom. Na wspólnych konferencjach ministerjalnych, minister wojny jenerał Bauer domagał się znacznie więcej, a zgodził się na razie na mniej, gdy obustronni ministrowie finansów dr. Steinbach i dr. Weckerle oświadczyli stanowczo i kategorycznie, że nie mogą się zgodzić na większe podwyższenie, że budżety większego obciążenia nie wytrzymają. Zresztą stłyszeliśmy z ust monarszych, że to, co się nie stało tym razem, stanie się w roku przyszłym. Budżet wojenny będzie rósł. Czyż można się wobec tego dziwić, że opinja publiczna była zaniepokojoną, że wśród takiego usposobienia mogła powstać znana panika giełdowa, która w ciągu kilku godzin pochłonęła milionowe fortuny? Było niezawodnie w tej panice wiele niesumiennej agitacji — słowa cesarza wypowiedziane wrzeczko do posta Jaworskiego, były tylko płaszczykiem — ale niecała spekulacja giełdowców nie byłaby się zdała, gdyby ogólnie usposobienie nie było takie przygnębione, gdyby nerwy nie były w takim rozstrojeniu. Dziś z zimniej i rozważniej cokolwiek oceniamy sytuację.

Czy to nowy zamach?

Lwów 8. stycznia.

Sprawa najbliższego zwołania sejmów krajowych, znów zdaje się wchodzić na tory zupełnie niepożądane. Jeżeli zawierzyć można *N. fr. Presse* — która od czasu zamianowania członka zjednoczonej lewicy niemieckiej ministrem, nie tylko zdaje się posiadać dość autentyczne wiadomości o intencjach centralnego rządu, ale zarazem uważa sobie za obowiązek moralny, komentować tego rodzaju komunikaty w duchu, miłym ministerstwu — owoż przynajmniej najwzajemniejsze doniesienie monitora centralistycznego za prawdziwe, grozi obecnie terminowi zwołania sejmów, pomiędzy niemi naturalnie i naszego, — o co nam przecież głównie idzie — nowa zwołka

Jak wiadomo, kiedy w grudniu s. r. powstała w całej prasie krajowej słusna wrzawa skutkiem faktycznego naruszenia autonomji krajowej, dokonanego przez to, iż sejm w ciągu całego r. 1891 nie został zwołany — wówczas transpirowało że sfer rządowych, jako pewnik, iż to najniezawodniej nastąpi najdalej w lutym br. Tymczasem gdy obecnie zbliżamy się już do tego obiecanego lutego, *N. fr. Presse* podaje, jakby w rodzaju *ballon d'essai*, wiadomość, że zwołanie sejmów przyjdzie do skutku dopiero po Wielkiejnocy. Dla wrzeczkiego ostudzenia tej pigułki, dodaje organ lewicy, iż rozpoczęte po świętach, obradowałyby reprezentacje krajowe do świąt Zielonych. Jako motyw zaś takiego nowego odwołania terminu, figuruje w dyalektyce *Nov. Pressy* względ na parlament, którego prac nie należy przerywać. Widzimy tedy, że wiedzący przyjaciele autonomji krajo-

wej znów wysuwają na front „interes państwowy”, aby usprawiedliwić nowe upóźdzenie interesów prowincyj poszczególnych.

Lecz przeciw temu musimy znów zaprotestować jak najenergiczniej. Toż dziś zaczyna tego rodzaju postępowanie rządu centralnego z krajem naszym wychodzić — jak to mówią trywialnie — na proste wodzenie opinji za nos! Mniejszaby zresztą o stronę moralną, a raczej niemoralną takiego procederu — ale on czyni pośrednio dotkliwą szkodę sprawom krajowym! Czyż dla wygody pp. ministrów i referentów ministerjalnych, mamy i w zakresie naszych spraw domowych narazić być na ustawiczne ofiary? Czy i takich ofiar wymaga od nas „zewnętrzna sytuacja polityczna”, która co chwila zatyka usta słusznym domaganiom się krajów poszczególnych, a zwłaszcza już naszej, tyle upóźdzonej od 100 lat Galicji?

Chociejmy wszakże wierzyć, że doniesienie owo *Neue fr. Presse* pozostanie jako takim *ballon d'essai*, — gdyby zaś w tonie rzędu wiadośczego istotnie kielnował zamiar nowego zamachu na prawa autonomji krajowej, to tym już razem Koło polskie bezwarunkowo do niego nie dopuści.

Zresztą zobaczymy to niebawem, gdyż — jak się dowiadujemy — Wydział krajowy natychmiast po pojawieniu się tego rodzaju pogłoski w prasie wiedeńskiej, odniósł się do p. namiestnika z przedstawieniem potrzeby niedozwolnej jak na jrychlejszego zwołania Sejmu. — Pan namiestnik podobno dziś jutro udaje się do Wiednia, gdzie będzie miał sposobność poprzec słusne domaganie się Wydziału krajowego i opinji naszego „ogółu całego” w tej mierze.

Horoskopy wojenne.

Na temat pokoju i wojny *Grażdanin* wypowiada takie uwagi: „Wierzymy niezachwianie w utrzymanie się pokoju nie tylko w roku przyszłym, ale i w przyszłych latach a wiarę naszą opieramy na silnych podstawach. Wierzymy w trwałość pokoju przedwzrostkiem dlatego, że żadne z państw europejskich nie ma koniecznego i uzasadnionego moralnie powodu, wciągania całej cywilizowanej ludzkości w samą i kleski kalizy wojennych. Czyżby w Europie państwa i rządy przestały być chrześcijańskimi, czyżby zasady ogólnie ludzkie nie mają już do nich dostępu? A może w państwach tych istnieje nadmiar sily i bogactw? Czy nurtuje je aż tak daleko posunięta żądza zmiennej przygód wojennych, ofiar, zwycięstw i meczarni? Czyżby maszy robocze nie wchodziły i nie z tą samą szczerością manifestują gnijąca je biedę i troski, które wojna mogłaby tylko pomnożyć dziesięciokrotnie?”

Czyż przeto jakikolwiek uczucie i sznurujący się rząd europejski może lekceważyć sobie międzynarodowe niedomaganie materialne i deptać moralne swoje zobowiązania — i w jakim celu? Aby dowieść Bułgariom, że Stambuł jest niegodziwym i człowiekiem niegodnym rządów? Albo, aby dowieść, że papież nikomu w Rzymie nie zagraża i że sama przywołność wymaga pozostawienia go w spokoju? Że Anglja może zachować w Egipcie wszystkie korzyści handlowe, bez potrzeby okupacji wojkowej? Że Węgry mogą żyć zupełnie spokojnie bez potrzeby nękania Słowian? Że Austria jest państwem na poły słowiańskim i że jako takie winna traktować inaczej swoich Słowian? Czyż dla udowodnienia podobnych prawd akademickich można mówić poważnie o wojnie europejskiej? To też nie wątpimy — powtarzamy

o zachowaniu pokoju w roku przyszłym, wierząc w zasady moralne i uczciwość względem własnych ludów ze strony rządów europejskich.”

Skasowane kościoły na Litwie.

Podajemy tu — acz nie zupełnie pełną — listę kościołów katolickich, niegdys istniejących w gubernji wileńskiej i grodzieńskiej — dziś zamkniętych, zburzonych, lub na cerkwie, koszarzy i magazyny przerobionych.

Gubernja wileńska

W Wilnie: 1. Kościół św. Ignacego (niegdys OO. Jezuitów) przy placu t-jże nazwy, dziś koszarzy i klub oficerski. 2. Kościół księży Augustynów przy ulicy Sawicz, dziś Andrejewskaja cerkiew. 3. Św. Kazimierza przy ulicy Wielkiej, dziś Nikolajewskij sobor prawosławny. 4. Kościół i klasztor PP. Wizytek przy ulicy na Rosie, dziś Dziewiczyj monastyr prawosławny, zabrany w roku 1864. 5. Księżę Franciszkanów nader stary przy ulicy Tr.ckiej, dziś centralne archiwum (od r. 1864). 6. Kościół i klasztor Karmelitank bosych, zburzone. 7. Kościół Pana Jezusa na Antokolu, dziś cerkiew prawosławna. 8. Kościół św. Michała Archanioła zamknięty przed parą laty. 9. Klasztor PP. Benedyktynki, dziś Dom dobrochotnej kopiełki.

W powiecie wileńskim: 1. Dukszty, 2. Bystrzyca, 3. Cudzienski, 4. Gierwiaty, 5. Ostrowiec, 6. Radomina, 7. Runojnie, Szumia, 9. Stoboda i 10. Podbrzezie.

W powiecie trockim: 1. Poporcze, 2. Kozakiszki, 3. Rotnica, filja kościoła mierzanieckiego, 4. Barbaryski, 5. Rudniki, 6. Otawa 7. Duchmiany i 8. Przejaje (filja kościoła olkienickiego).

Gubernja grodzieńska oprócz Grodna.

Powiat grodzieński: Brzostowica
 Powiat wolkowski: 1. Jałowska, 2. Narwka.

Pow. słonimski: 1. Łysków, 2. Zelwa 3. Dereczn, 4. Nowo-Dziewiatkowiec, 5. Łukonica, 6. Molczadz, 7. Olszew, 8. Rudzinowyszczyna, 9. Rohotna, 10. Zdziejciół, 11. Sielec, 12. Berca wraz z klasztorem Kartuzów.

Pow. kobryński: 1. Horopec, 2. Braeszwieze 3. Bezdziecz, 4. Kaupczyce, 5. Bierohy.

Powiat brzesko-litewski: 1. Czarnawczyce, 2. Wielanów, 3. Wierzbowice, 4. Stawy, 5. Mielęjczyce, 6. Mrozowice, 7. Wołczyn.

Powiat bielski: 1. Dziatkowice, 2. Grauna, 3. Kleszczek, 4. Mielniki, 5. Niemirów, 6. Sady, 7. Sledzianow, 8. Karpowice, 9. Różany-Stok, 10. Szudziałów i 11. Wasilkowo.

Wkrótce podamy spis zamkniętych kościołów w gub. mińskiej i kowieńskiej.

Powiat oszmiański: 1. Bienenca, 2. Krewo, 3. Hermaniczki, 4. Trokiele, 5. Horadzkiów, 6. Dziewiczecki, 7. Wołożyn, 8. Łuck, 9. Smargonin.

Powiat wilejski: 1. Kraine, 2. Molodeczna, 3. Chorów, 4. Chotcha, 5. Spar, 6. Wiazły, 7. Dnitowice, 8. Br. tryuce, 9. Malinowyszczyna, 10. Budzki, filja kościoła radoskiego, zamknięty w 1864 r. 11. Illa, 12. Łukawiec.

Powiat dziañski: 1. Konstantynów, 2. Dziembów.

Powiat święciański: 1. Zaświerz, filja kościoła świrskiego, 2. Zeladz.

Jubileusz „Szkoły.”

Z poważnych sfer nauzycejskich otrzymujemy pismo następujące:

Dnia 2. stycznia br. pojawił się jubileusowy numer czasopisma pedagogicznego *Szkola*. Czasopismo to wychodzi już przez 25 lat, a ćwierć wieku istnienia dla poważnego wprawdzie, lecz pewnemu tylko kierownikowi pracy i wiedzy poświęconego organu, to istotnie poważny okres czasu! Dziesiątki i setki czasopism powstawały i upadały, pismo poświęcone szkole, a przedewszystkiem szkole ludowej i sprawom wychowania, przetrwało od roku 1867 po dziś dzień i jeżeli był jego dotychczasowy nigdy nie był zachwiany, to dziś pismo to stoi silniej, poważniej, niż kiedykolwiek, spokojnie o swój byt i pewne przyszłości, bo po za niem stoją nieprzełiczone zastępy, bo zasiane i wspierane jest przez liczny szereg ludzi z sercem, sumieniem i wiedzą, a nadewszystko silne jest ta idea, której służy, a która jest niespożyta, wielką, silniejszą nad chwilowe i przemijające prądy i dążenia a skutkiem tego nieśmiertelna. Zwiereż może być chowane — człowiek musi być wychowany, bo w takim tylko razie odpowie wysokim zadaniom, do których spełnienia z natury swego człowieczeństwa powołany zostaje.

Więc nie dziwnego, że pismo, służące wielkim sprawom wychowania, przetrwało i przetrwać musi do ćwierć wieku, że mimo burz i gromów, które weń godziły ze stron wielu — utrzymało się na wyżynie i niosło swój sztandar wysoko i śmiało, pewne swojego zwycięstwa! A przeciwnieństw nie brakło; — najcięższe ciary padały ze strony tych, co raczej powinni się byli pościć do wspierania pisma; ze strony tych, co chcieli mieć sługą swych osobistych, partykularnych celów, co chcieli je nagiąć do chwilowego prądu, który chciał przuć, nie budować, który chciał jątrzyć, nie goić...

W łonie samego nanczytelstwa wytworzyła się była partja moralnych bankrutów, którym się zdało, że można zbyć się idei, że można zbyć się powagi, jakiej wymaga zawód szczeny, a kryzykiem, hałasem, przebojem iść do celu, a tym był jedynie byt materialny; — że plwając na wszystko i wszystkich, że obryzgując błotem wszystkie stany, podnosi się powagę stanu swego. Ta partja nienawistnym okiem patrzyła na rozwój towarzystwa pedagogicznego i rzuciła się z całą zajądlnością na *Szkole*, jako organ tegoż towarzystwa, zrzucając na jego kierowników i przyjaciół najrozmaitsze kalumnie. Atoli prąd ten przeminał, poważny ogół skupił się około swego sztandaru i nie dał mu upaść, a nagrodą owych usiłowań, jedynie w celu popierania osobistych korzyści podjętych, było miano odstępowania — a losem inicjatorów tego ruchu, był los Efilatesa. Towarzystwo pedagogiczne, mające na celu krzewienie zdrowej oświaty w kierunku narodowym i religijnym, i wierne to zasady głosząca *Szkola* ostały się, i może właśnie przez to zyskały tem większą powagę, podczas gdy samowolność *Głos nanczycejski* wraz ze swą partją musiał dać za wygraną. — Nie mogło też być inaczej. — Towarzystwo działające bez widoków osobistych, nie mające na celu popierania interesów pewnego tylko nawodu, lub stanu — towarzystwo związane w myśli krzewienia racjonalnych zasad wychowania i narodowej oświaty — towarzystwo takie i jego organ nie potrzebują bać się niczego, jak długo pozostaną wiernymi tej czystej i szczeny idei, która je wytworzyła.

To też i towarzystwo i organ jego *Szkola* rozwijały się i rozwijają ciągle, wzmagając w sily i coraz skuteczniej dla dobra sprawy działają. Na szczele towarzystwa stali i stoją pierwsi w naszym kraju mężowie wiedzy i nauki, — a redaktorami *Szkoly* były następujące osoby:

— Co Łoś wam administruje? — zawołał na to pułkownik, uderzając się ręką w czoło — całkiem o tem zapomniałem.

— Dobra te podobno niewielkiej wartości — prowadził Borch dalej — jest tam tylko jeden znaczniejszy folwark, w którym żyto się rodzi, ruszta same góry, pastwiska i lasy. Ale zawsze to wielkie obszary, może choć kiedyś będą coś warte. Otóż mój ojciec, zważywszy obecne okoliczności, przenosił je na mnie i wyprawił mnie, abym je objął w posiadanie. Zabawiłem tedy dni kilka we Lwowie, aby załatwić sprawy tabularne i jadę stamtąd małemi etapami, dziennie po czterech milach, bo ciągnę za sobą cały tabor ze sprzętami i końmi. Ojciec dodał mi Gułę, aby mi gospodarstwo urządził, a nas obydwoch oddał pod komendę N-treby, który właśnie się tutaj wybierał i dopędził mnie we Lwowie. Ojciec mi nakazał, abym się pułkownika radził we wszystkim...

— Ale to się samo przez się rozumie — zawołał, biorąc go za rękę Wistocki — jestem całkiem na twoje rozkazy. — Bardzo pułkownikowi dziękuję — odpowiedział Borch — tylko nie wiem, czy nie będę miał jakich trudności z Łosiem...

— Ale do czego? — zawołał Wistocki — ludzie tam różne o nim gadają, bo czasem zanadto jest rachunkowy, a przytem ma dobry język, ale ja ci ręczę za niego.

Jednak pułkownik uwił to z rozstargnieniem, widać było, że myślał o czem innym, jakoz pociągnął Borchę jeszcze dalej za sobą mówiąc:

— Tedy twój ojciec, zważywszy obecne okoliczności... I od tych słów bardzo ozywiona i dosyć długa się między nimi wywiązała rozmowa, ale nie można było wszystkiego ościszyć, bo często mówili półgłosem, a chociaż pułkownik czasem głasniej przemówił, to wietrzyk, zrywający się z obniżającym się słońcem, odnosił jego słowa. Raz tylko można było dosłyszeć, jak mówił z naciskiem:

— Ja już od sądu sejmowego jestem na to przygotowany, że przedzej później musimy się wziąć z Moskwą za bary. Pal go kat! ja swoje zrobię — i za to ci ręczę, że nie ostatni stanę na placu. Mam też i ja ich na pieńku i z gustem się z nimi wygrzmocę. Ale zastanawiając się nad tem rozumniej, pytam się, na co nam te awantury? Bo z czem to się nam na taką ogromną potęgę porywać? Mamy co najwięcej czterdzieści tysięcy wyćwiczonego żołnierza; przypuśćmy, że się to podwoi, dajmy nawet potroi, to jużby ta trzeba jakiegos takiego szczęścia, jakiego jeszcze nikt nie miał na świecie, abyśmy tem zwyciężyli mocarstwo rosyjskie. Więc na czemże się to może skończyć taka wojna nierówna? — Wy powiadacie, że źle jest, ja temu nie przeczę; ale ja wam powiadam, że może być gorzej...

Tu Borch zabrał głos i bardzo długo coś pułkownikowi wywoził. Zapalił się i mówił jakby natchniony, tak że pułkownik, chociaż człek trzeźwy i doświadczony, słuchał go z wielką uwagą, a nawet bardzo często malował się wyraz ukontentowania na jego twarzy. Zapewne młodzieniec, mający niejaki wiadomości o sztuce wojkowej, wystawił mu, jak nieliczna jest jeszcze w tej chwili armja rosyjska, którą przygotowują do boju przeciwko Francji; na jak rozległych jest rozłożona przestrzeniach i jak łatwo byłoby armji polskiej, chociaż tak małej, gwałtownymi marszami opanować Litwę i kraje zabrane, nim się jeszcze Rosja spostrzeże, że rewolucja wybuchła. A potem rzekł ze stanowczością, prawie zadziwiająca na jego wiek młody:

— Prócz tego nie ma innego wyjścia, jesteśmy w kleszczach. Rosja przygotowuje się do wojny przeciwko Francji i przedzej czy później, lecz pewnie na nią uderzy. Armja polska zostanie wysunięta na awangardę — a wtedy, cokolwiek zrobi, czy pójdzie z Rosją, czy przejdzie *tambour ballant* do Francuzów, do Królestwa już pewnie nie wróci, które tymczasem zaleją Moskale.

Na te słowa Wistocki oniemiał i wyglądał jak człowiek, który się zachwiał w swem przekonaniu; jakoz dopiero po chwili sapał:

— Cóż ojciec? — To są właśnie zdania mojego ojca, — odpowiedział Borch, jakoby z lekkim tryumfem.

Wtedy pułkownik wziął znów Borchę pod ramię i pytał go, jak rzeczy stoja w Warszawie.

Borch opowiadał mu szeroko i długo i skończył temi słowami:

— Rzecz jest postanowiona. Co, jak i kiedy, to będzie od wpływu pojedynczych osób zależać. Tymczasem jeszcze są pewne trudności co do samej Warszawy, bo starzy jenerałowie...

Tu znów Borch wziął pułkownika pod ramię i usiłował widocznie go w jakiejś kwestji szczegółowej przekonać. Wówczas pułkownik dziwnie wyglądał, raz bowiem głowę podnosił z uśmiechem zadowolonia, to znów brwi marszczył i jakoby się srożył. A kiedy Borch powiedział te słowa:

— Więc któż? Machnicki, Zaliwski... Tu pułkownik się wzburzył i zawołał, choć niby groźnie, ale zawsze z uśmiechem na twarzy:

— Ale do czegożby to było podobne? Przecież są starsi odemnie. Wszyscy starsi odemnie... Po chwili milczenia zaś dodał:

— A dlaczegoż twój ojciec? Przecież mnie wodę wosić za nim co do wiadomości wojskowych. Na to Borch oczy spuścił ku ziemi i rzekł: — Jest to nieszczerście. Przysięgam... Wistocki nad tem chwilę się zastanowił i odpowiedział: — Mój drogi... to trudno! Twój ojciec ma rację. Oczywiście można wszystko poświęcić, prócz honoru.

(Ciąg dalszy nastąpi).

WASI OJCOWIE.

POWIEŚC HISTORYCZNA,
 Z WŁASNYCH WSPOMNIENI
 NAPISANA PRZEZ
 ZYGMUNTA KACZKOWSKIEGO

(Ciąg dalszy).

Na to Borch spojrział prawie badawczym okiem na niego i rzekł:

— Mój ojciec ma tylko jeszcze jedno pragnienie... zebym się uwolnił od służby.

— A cóż tam ojciec, mój serdeczny przyjaciel?

Na to Borch spuścił oczy i rzekł półgłosem:

— Mój ojciec bardzo jest nieszczęśliwy...

Więc pułkownik zamyślił się smutno, a jakkolwiek Czubatego i N-treby już nie było na ganku, wziął Borchę pod ramię i odprowadził go pomiędzy klomby, mówiąc z współczuciem:

— Pogadamy o tem spokojnie...

tem zaś tak mówił dalej:

— Ale powiedz że mi, bo wiem, że nas kochasz i byłbyś gotów odszukać nas, choćby w Paryżu, wiem także, że mogłes zaprzęgnąć odwizdzieć moją żonę, a twoją ciotkę, ale jakos mi się tak zdaje, że musiałes mieć jeszcze inne powody...

— Chciałbym chętnie powiedzieć — rzekł na to Borch grzecznie — że przyjechałem tylko w odwizdiny, ale kłamstwo-by się wydało. Pułkownik wiesz, że mamy tutaj w sąsiedztwie jakies dobra po Urbańskich i Butlerach, do których, skutkiem układów, moja babka Osschńska jeszcze goś przyjechała z dóbr Rymanowskich...

